

"Hidayetin tekâmülüne dalâlet yardım ettiği gibi, imanın tekâmülüne de küfür yardım eder." cümlesini nasıl anlamalıyız?

Bir şeyin, en ince yönleri ile anlaşılıp ve gelişmesinde, o şeyin zıttı ile karşılaştırılması ve zıttı ile çarpıştırılması en tesirli bir metottur. Ateşin kıymet ve değerini en iyi anlatan soğuktur. Soğuk, olmazsa, ateşin ne kıymeti anlaşılır, ne de derece ve mertebeleri anlaşılır.

Bu yüzden, Allah kainatta zıtları bir biri ile çarpıştırmayı kural ve prensip haline getirmiştir. Amaç, her şeyin en ince aksamına kadar anlaşılması ve geliştirilmesidir. Yoksa, bu kural olmazsa, her şey yerinde sayar ve yeknesak olurdu; hiç bir mana anlaşılmazdı. Hidayetin gelişip, en ince güzelliklerinin ortaya çıkmasında, hidayet zıttı olan dalaletin tesiri çoktur. Nasıl, ateşin kıymet ve derecesini soğuk anlatıyordu, aynı mana burada da geçerlidir.

Küfür ve dalalet, şu alemde en pis ve karanlıklı bir yoldur. Onun zıttı olan iman ve hidayet de en temiz ve aydınlıklı bir yoldur.

İkisi birbirini ihsas ve tarif etmekte en keskin ve tesirli bir yoldur. Hz. Ebu Bekir (ra)'in yüksek kıymetini, en ince aksamı ile anlamanın en güzel yolu, Ebu Cehil'e dikkat ile bakmaktır.

Bir de, nasıl serçe kuşuna, atmacanın musallat olması ile serçe kuşunun kabiliyetleri inkişaf ediyor, manevra ve uçuş tekniklerini geliştiriyor. Aynen bunun gibi, Allah da, nefis ve şeytan gibi zararlı mahlukları ehli imana musallat etmiş, ta ki imani ve İslami kabiliyetler atıl kalmayıp inkişaf etsin, gelişsin. Dalalet ve küfrün, hidayet ve imanın gelişmesine yardımcı bu şekildedir.

"Ve keza, her şeyin ve her işin tekâmülü, zıtlarının mukabele ve rekabet etmeleriyle olur. Meselâ, hidayet tekâmülüne dalâlet yardım ettiği gibi, imanın tekâmülüne de küfür yardım eder. Çünkü, küfür ve dalâletin, ne derece pis ve zararlı olduklarını gören bir mü'minin imanı ve hidayeti, birden, bine çıkar. Bu iki cihet, teklifin eser ve semeresidir. Ve bu iki cihet itibarıyla teklif, saadet-i nev'iyenin yegâne âmilidir."(1)

On Yedinci Lem'a'da geçen aşağıdaki ifadeler de bu manayı izah etmektedir:

"İşte, muzır kâfirler ve kâfirlerin yolunda giden sefipler, Cenâb-ı Hakkın hayvânâtından bir nevi habislerdir ki, Fâtır-ı Hakîm onları dünyanın imârâtı için halk etmiştir. Mü'min ibâdına ettiği nimetlerin derecelerini bildirmek için, onları bir vâhid-i kıyasî yapıp, âkıbetinde, müstehak oldukları Cehenneme teslim eder."(2)

(1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, 26 ve 27. ayetlerin tefsiri.](#)

(2) bk. [Lem'alar, On Yedinci Lem'a Altıncı Nota.](#)